

με αφορμή το ΚΑΠΕ

ένα σημείωμα για το ρόλο των εθνικών κέντρων έρευνας και καινοτομίας

Τις τελευταίες εβδομάδες οι εργαζόμενοι του Κέντρου Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας (ΚΑΠΕ) βρίσκονται σε αγωνιστικές κινητοποιήσεις διεκδικώντας την οικονομική τους επιβίωση, μετρώντας ήδη δύο μήνες απλήρωτοι. Διεκδικούν όμως και το εργασιακό τους μέλλον με τη συνέχιση της λειτουργίας του κέντρου. Το ίδιο ισχύει, τα τελευταία χρόνια, και για τους εργαζόμενους στο ΙΓΜΕ.

Το κλείσιμο ή οι συγχωνεύσεις οργανισμών με δημόσιο χαρακτήρα, η 'διαθεσιμότητα' και οι απολύσεις δεν είναι φυσικά κάτι καινούριο στο πλαίσιο της ακραίας νεοφιλελεύθερης πολιτικής που ακολουθείται στα χρόνια του μνημονίου. Η 'απόσυρση' του δημοσίου από τους χώρους που ασκείται οικονομική δραστηριότητα και κοινωφελείς υπηρεσίες, ειδικά στον ενεργειακό τομέα, το περιβάλλον και τη διαχείριση του φυσικού πλούτου, η κατάργηση των εργασιακών δικαιωμάτων και ο εξανδραποδισμός του εγχώριου επιστημονικού δυναμικού είναι ο κοινός και εύκολα αναγνωρίσιμος παρανομαστής.

Για το ΚΑΠΕ βέβαια, η ρίζα του κακού είναι πιο δύσκολα αναγνωρίσιμη, δεδομένου ότι πρόκειται για έναν φορέα, ο οποίος αποτελούσε για χρόνια το 'καλό παράδειγμα' για τους κυβερνώντες, καθώς ήταν αυτοχρηματοδοτούμενος και κόστιζε ελάχιστα στον κρατικό προϋπολογισμό. Ίσως αυτό να είναι και μία καλή απόδειξη ότι οι αναδιαρθρώσεις που πραγματοποιούνται στις μέρες μας δεν έχουν αποκλειστικά δημοσιονομική στόχευση. Αυτή είναι μία αλήθεια για την οποία η αριστερά προσπαθεί -όχι πάντα με επιτυχία- να πείσει τη μεγάλη μάζα των εργαζομένων.

Το σημαντικότερο στοιχείο ίσως είναι ότι οι επιστημονικοί φορείς που έχουν στόχο την εφαρμοσμένη έρευνα και την καινοτομία έχουν ως προσανατολισμό αυτό που συμβατικά όλοι ονομάζουμε 'ανάπτυξη'. Το πώς προσδιορίζεται κάθε φορά η 'ανάπτυξη' από όσους έχουν την πολιτική και οικονομική εξουσία, ορίζει το χαρακτήρα της λειτουργίας τους, αλλά και την σε κάθε περίπτωση χρησιμότητά τους. Σε μία εποχή που η 'ανάπτυξη' περιγράφει απλά ένα μέλλον στο οποίο θα μας οδηγήσει το κεφάλαιο μετά από την πλήρη διάλυση και καθυστότηση της κοινωνίας μέσα από τα μνημόνια, ο ζωτικός χώρος για έρευνα με δημόσιο χαρακτήρα είναι μηδαμινός.

Τι σημαίνει όμως η λέξη 'ανάπτυξη' για την αριστερά και την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας που επαγγέλλεται; Ποιός είναι ο ρόλος των θεσμών που στοχεύει να αναπτύξει και -μέσα σε αυτούς τους θεσμούς- ποιός είναι ο ρόλος των εθνικών κέντρων έρευνας και καινοτομίας για την ενέργεια και το περιβάλλον;

Η απάντηση σε πρώτο επίπεδο φαίνεται απλή. Η αριστερά βασίζεται στις δημόσιες πολιτικές και η ισχυρή και ενεργητική παρουσία του δημοσίου τομέα είναι η πρώτη και απαραίτητη εγγύηση. Η εγγύηση αυτή περιλαμβάνει την απαραίτητη και αυτονόητη ομαλή ροή των χρηματοδοτήσεων και την άμεση επίλυση προβλημάτων που οδηγούν τους φορείς σε διοικητική και οικονομική ασφυξία. Πέρα από αυτό όμως, ο ουσιαστικός ρόλος των δημοσίων θεσμών βασίζεται στην ύπαρξη ενός 'σχεδίου' ενταγμένου στην προοπτική για την παραγωγική ανασυγκρότηση. Για την υλοποίηση αυτού του σχεδίου, ένα εθνικό κέντρο ενέργειας όπως το ΚΑΠΕ θα πρέπει να παίζει έναν πρωταγωνιστικό ρόλο μέσα από την ανάπτυξη πιλοτικών έργων και δράσεων, την υλοποίηση στοχευμένων προγραμμάτων για την εξοικονόμηση ενέργειας και τις ΑΠΕ και την υποστήριξη του ενεργειακού σχεδιασμού σε όλα τα επίπεδα.

Το σχέδιο αυτό, όπως και οποιαδήποτε άσκηση ή εφαρμογή του ενεργειακού

σχεδιασμού, δεν είναι πολιτικά ουδέτερο ή χωρίς επιπτώσεις. Αν για παράδειγμα ο βασικός άξονας ανάπτυξης των ΑΠΕ είναι τα μεγάλα έργα fast track, τότε η ύπαρξη ενός εθνικού κέντρου είναι πρακτικά περιττή. Η τεχνολογία είναι ουσιαστικά εισαγόμενη, ενώ οι μεγάλες εταιρίες του χώρου που συνήθως λυμνίζονται τον εθνικό πλούτο και τις κοινοτικές ή εθνικές χρηματοδοτήσεις μπορούν κάλλιστα να 'κάνουν τη δουλειά'. Για την αριστερά όμως, η επιλογή των τεχνολογιών για την ενεργειακή μετάβαση και τη μάχη ενάντια στην κλιματική αλλαγή έχει άλλα κριτήρια. Η ανάπτυξη της αποκεντρωμένης παραγωγής, η προστασία του περιβάλλοντος, η ενεργοποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης, των συνεταιρισμών ή άλλων μορφών κοινωνικής επιχειρηματικότητας, η ουσιαστική στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και η αλλαγή του ιδιοκτησιακού μοντέλου των έργων είναι μέσα στις προτεραιότητές της. Για την υλοποίηση μιας τέτοιας ουσιαστικής αναπτυξιακής πολιτικής η συνεχής λειτουργία ενός εθνικού ερευνητικού κέντρου είναι απαραίτητη σε όλα τα επίπεδα.

Εδώ όμως αξίζει να επανακαθορίσουμε και το χαρακτήρα της καινοτομίας στο χώρο της ενέργειας και του περιβάλλοντος, όπως αυτή υλοποιείται με μία σειρά από πιλοτικές δράσεις ή άλλα αναπτυξιακά και υποστηρικτικά έργα.

Η καινοτομία αυτή συνίσταται:

- Σε τεχνολογικές επιλογές που πρέπει να προωθηθούν, δηλαδή σε νέες τεχνολογίες οι οποίες εντάσσονται σιγά σιγά στην οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα, μέσα από την υλοποίηση πιλοτικών έργων, την ανάπτυξη της εφαρμοσμένης έρευνας και την τεχνολογική υποστήριξη.

- Σε θεσμικές επιλογές, οι οποίες περιλαμβάνουν τους νέους θεσμούς που αναπτύσσονται, όπως η αυτοπαραγωγή, τα σχήματα εμπλοκής της τοπικής αυτοδιοίκησης και των συνεταιρισμών, τα μοντέλα με τα οποία σχεδιάζεται και εφαρμόζεται ο δημοκρατικός ενεργειακός σχεδιασμός, τα οικονομικά εργαλεία, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο η ενεργειακή πολιτική συνομιλεί με τη χωροταξία, το περιβάλλον, την οικονομία κλπ.

Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι αν είναι μία φορά σημαντική η εφαρμοσμένη έρευνα και οι πιλοτικές δράσεις εφαρμογής και επίδειξης σε τεχνολογίες που στοχεύουν στην ενεργειακή μετάβαση (ειδικά αυτές που προτιμά στο πρόγραμμά της η αριστερά, όπως η διεσπαρμένη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, η ενεργειακή αξιοποίηση αποβλήτων, η γεωθερμία, οι τεχνικές και ο εξοπλισμός αύξησης της ενεργειακής αποδοτικότητας), άλλο τόσο σημαντική είναι η έρευνα και ο πειραματισμός στους θεσμούς μέσα από τους οποίους αυτές θα ενταχθούν στην κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα, ειδικά αν αυτό συνδυάζεται με την κινητοποίηση νέων παραγωγικών δυνάμεων και αλλαγή των μοντέλων κατανάλωσης. Για την αριστερά η παραπάνω διαπίστωση έχει κεφαλαιώδη σημασία, μια και η ενεργειακή μετάβαση που επαγγέλλεται σημαίνει πολύ περισσότερα πράγματα από μία απλή τεχνολογική αλλαγή.

Η ανάπτυξη και λειτουργία ενός εθνικού κέντρου για την ενέργεια (όπως είναι το ΚΑΠΕ), αλλά και άλλων συναφών για το περιβάλλον και το φυσικό πλούτο, αποτελούν μια αυτονόητη προϋπόθεση για την επιβίωση της έρευνας στην χώρα μας. Για το σχέδιο όμως της παραγωγικής ανασυγκρότησης στο οποίο σκοπεύει να δώσει πνοή η αριστερά είναι και ένα αναντικατάστατο εφόδιο.

ΚΙΛΙΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ

εργαζόμενος στο Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας